

VSESTRANSKA ISOL IN ZLATE HRUŠKE

Marisol Misenta: Šivanje.

Prevedla: Barbara Pregelj.

Medvode: Malinc, 2023

Roman *Jutra v Dženinu* (Cankarjeva založba, 2023), ki ga je ameriško-palestinska pisateljica Susan Abulhawa začela snovati že leta 2002, govori o usodi palestinskega ljudstva. Izid v zbirki Moderni klasiki sovпада z izbruhom vojne v Gazi ter ga lahko v trenutni nadvse kruti politični aktualnosti dogajanja na Bližnjem vzhodu prebiramo tudi v slovenskem jeziku (prevedla ga je Lili Podpara). Avtorica (v literarnem svetu) vodi skozi kruto, presunljivo in ganljivo pripoved o družinskih vezeh, rodbinskem izročilu, volji do preživetja ter osebni in materinski moči, predvsem pa o ljubezni kot predpogoju za obliko celjenja osebne identitete, ki je odpuščanje. Genocid nad Palestino, ki ga vsakodnevno spremljamo v medijih, je na čisto samosvoj način še isto leto v slovenskem prevodu našel odmev tudi v slikanici za najmlajše bralce. Avtorska slikanica *Šivanje* Marisol Misenta (Malinc, 2023) je nastala pri projektu »Zgodovina palestinske umetnosti, ki jo pripovedujejo predmeti vsakdanjega življenja« (»Palestinian Art History as Told by Everyday Objects«), ki ga je izvajal Palestinski

muzej. Projekt se spopada s politično in družbeno zgodovino Palestine ter si tako s palestinskim umetniškim gibanjem skozi literarno uporabo vsakdanjih predmetov, ki so jih palestinski umetniki uporabljali v svojih umetniških delih v različnih zgodovinskih obdobjih, prizadeva za ohranitev palestinske kulturne dediščine.

Umetnico Marisol Misenta, ki deluje pod umetniškim imenom ISOL, je navdihnili tradicija: v neki vasi, ki je kot iz škatlice, kot iz vezenine, živi čisto posebna deklica Lila. Za likovno zgodbo je umetnica uporabila palestinske vezenine, ki jih je vpletla v samo tkivo zgodbe o deklici Lili, ki ves čas izgublja stvari. Vendar Lili sumi, da za to ni kriva sama: v njenem svetu so namreč luknje, ki vodijo do skrivnostnega sveta *zadaj*, kjer je vse drugače. Lila se zato odloči, da jih bo zašila, toda zdi se, da to prebivalcem obeh svetov prinese samo še več težav. Čeprav slikanica ne govori naravnost o ranah palestinskega ljudstva, pa bogato palestinsko zgodovino predstavlja vezenje, skozi katero je avtorica izvezla svojo nekoliko skrivnostno pripoved.

Ob branju tako zahtevnih slikanic je dragocen pogovor z otroki na njim primeren način. Otroci lahko vprašajo tudi kaj takšnega, kar odrasle straši, a odgovor mora biti pomirjajoč, da težka tema ne postane tabu. Otroci seveda o vojni lahko slišijo povsod, a prav velika izpostavljenost takim novicam daje občutek, da je vojna veliko bližje, kot dejansko je. V slikanici *Vojna*, ki sta jo ustvarila portugalski pesnik José Jorge Letria in njegov sin, ilustrator André Letria, povedo podobe – tako kot v vojni – več kot tisoč besed. Tudi besedilo slikanice *Šivanje* je skopo, so zgolj kratki dvogovori in drobne besedne impresije, a hkrati toliko bolj bogato vizualno tkivo, ki preplete štiri poglav-

ja in epilog (*Izgubljene stvari, Luknje, Megla, Kresna noč in Epilog: Leksis in Rolf*) v vezenje iskanja druge strani, kjer (med drugim) se deklinčina babica ne počuti dobro in reče: »Pa tudi zvo- kov z druge strani ne slišim! To je v tem času čudno, čih, čih! Tako je, kot bi bili zaprti v hišo brez oken, kamor ne more- ta ne svež zrak ne zvok.« Vojna nikoli ni znala pripovedovati zgodb, drobni predmeti iz spomina in domišljije na čase, ki jih ni več, pa z vso simboliko to zmorejo.

Strani v knjigi niso bele, temveč v barvi in strukturi nebeljenega in ze- leno obarvanega lana, vanje so veči- noma s križci izvezene raznobarvne nitke, večinoma dominirajoče rdeče. Risba glavnih treh oseb (deklince Lili, mame in babice) je stilizirano po- enostavljena, vehementno različno naslikani lasje določajo njihove ka- rakterje. Čez risbe se spušča veliko barvnih senc, ki se dramaturško spa- jajo s tkanino. Narisani so tudi Lilini prijatelji in nekaj drugih ljudi, ki pa se pojavljajo največkrat na nalepljenih lističih v ilustracijah. Dogajalni čas je resničen in sanjski, kajti »za tem obstaja še en svet, ki je veliko bolj ne- navaden. Tam je pokrajina, polna voz- lov, visečih nitk in nenavadnih živali«. Celostranske ilustracije so od strani do strani bolj temne in dramatične, skozi goste črne valujoče resaste niti se odpirajo prostori, ki zaposlujejo deklinčino domišljijo v kresni noči, ki je njen »srečni dan«. Podobe vezenin vse bolj dopolnjujejo ilustratorkini v tkanino izvezeni motivi živali, Rolfa in Leksis, in na koncu knjige polje zaključne podobe dopolnjujejo foto- grafije resničnih predmetov. Besedilo je na osemindvajsetih dvostranskih ilustracijah natisnjeno v tipografiji, ki posnema ročno pisavo. Knjiga je dvo- jezična, v slovenščino jo je prevedla

Barbara Pregelj, originalno špansko besedilo je dodano na koncu knjige.

Marisol Misenta (ISOL) se je leta 1972 rodila v Buenos Airesu v Ar- gentini. Je vsestranska argentinska umetnica, predvsem ilustratorica in pisateljica, kariero je naredila tudi kot pevka. Študirala je likovno pedagogi- ko, a je opustila poučevanje ter se po- svetila avtorskemu ustvarjanju knjig za otroke. Leta 1997 je izšla njena prva knjiga *Vida de perros (Pasje življenje)*. Piše in ilustrira svoje knjige, a tudi be- sedila drugih avtorjev. Z izrazito oseb- nim stilom objavlja ilustracije v Mehi- ki, Španiji, ZDA, Franciji, Koreji, Švici in Argentini (tudi v najbolj branih časopisih). Sodelovala je na delavnici ilustratorjev BIB '99, ki jo je organizi- ral UNESCO na Slovaškem, in prejela nagrado zlato jabolko 2003 za ilu- stracije v knjigi *Tic Tac*. Knjigi *El Globo (Balon)* in *El cuento de Navidad de Auggie Wren (Božična zgodba Auggi- eja Wrena)* sta se uvrstili v zbirko Bele vrane Mednarodne mladinske knjiž- nice v Münchnu. Leta 2006 in 2008 je bila med finalistkami za Andersenovo nagrado. Njeno avtorsko in ilustrator- sko delo je bilo leta 2013 nagrajeno tudi z eno najprestižnejših nagrad na svetu za otroško književnost, z ALMO (Astrid Lindgren Memorial Award). Njena posebnost so avtorske slika- nice, ki prinašajo nenavadne dialoge med podobami in besedili. Izdala je štiriindvajset knjižnih naslovov, ki so prevedeni v sedemnajst jezikov. Pet izmed teh je izšlo v slovenskem jezi- ku v založbi Malinc. Prevedla jih je Barbara Pregelj.

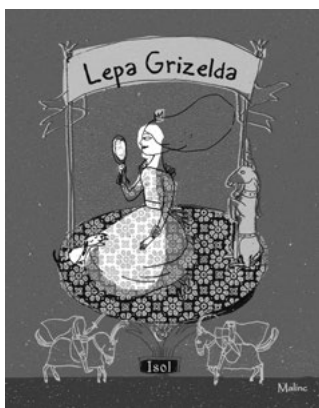
Založba Malinc, ki obstaja od leta 2012, je butična založba z vrhunskimi avtorji in avtoricami, ki poudarjajo raz- nolikost kulturnih prostorov. Glavna urednica in vodja bralnomotivacijskih projektov založbe je Barbara Pregelj,

doktorica literarnih ved in docentka za književnost na Univerzi v Novi Gorici. Je diplomirana hispanistka in literarna komparativistka, po koncu študija v Ljubljani je nadaljevala študij na univerzi v Salamanci v Španiji. Magistrirala je s temo iz španskega baroka, doktorirala pa s tezo o trivialnih elementih v sodobni slovenski književnosti. Kot prevajalka v slovenščino in španščino ter iz baskovščine, katalonščine in galicijsčine je dejavna kot posrednica med slovenskim, iberiskim in španskoameriškim kulturnim prostorom. Je tudi stalna sodna tolmačica za španski jezik. Kot prevajalko jo strastno zanima problem branja in interpretacije besedila, kot urednico pa, kako bi z virusom dobre literature okužila čim več bralcev. Zato v založbi izdajajo s špansko kulturo povezane dvojezične knjige. Te knjige so zelo različne, niso komercialne niti enostavno pristržne, kakršne zlahka privabljajo kupce po vsem svetu, navadno niso niti klasično zasnovane, so pa besedno in vizualno izvirne, s čimer vabijo k razmisleku in hkrati burijo domišljijo. Posebna pozornost je namenjena izdajanju knjig za osebe z disleksijo, opremljenih z didaktičnimi materiali. Ker disleksija povzroča največje težave otrokom v osnovni šoli, ko se učijo brati in pisati, so jim

prav premišljeno izbrane slikanice v pomoč.

Ni presenetljivo, da je kar pet knjig umetnice Isol izšlo pri založbi Malinc, saj dosegajo vse visoke standarde, ki so si jih zadali. Že leta 2014 je izšla njena avtorska slikanica *Poredni Petit* (*Petit, el monstruo*), ki z malo besedami in z zgovornimi ilustracijami (predvsem izstopa dinamična obrazna mimika glavnih junakov in duhovita frizura malega dečka) pokaže, da otrokov svet ni preprost. Odrasli otroka pogosto ocenjujemo le na ravni priden-preden, on pa svojih dejanj ne vidi tako. Kaj kmalu ugotovi: »Mogoče sem pa poredno-pridna vrsta otroka. Drugega ni!« V slikanici *Družinska skrivnost* (*Secreto de familia*), ki je izšla že naslednje leto, je z značilno risarsko maniro naslikana glavna junakinja, deklica z velikimi očmi in bujnimi lasmi, ki odkriva skrivnost različnosti. Sporočilo hudomušne zgodbe je, da smo vsi res različni, a smo si, vsaj zjutraj, vsi tudi podobni. Tudi slikanica *Lepa Grizelda* (*La Bella Griselda*), ki je izšla leta 2018, ni navadna slikanica. Glavna junakinja zgodbe je tako lepa, da so občudovalci zaradi nje izgubljali glave. In to dobesedno. Na dvorskih plesih so se za njo valile glave viteзов in princev, ki so se zaljubili vanjo, če so jo le pogledali. A čeprav se je gra-

ciozno gibala v steklenih čevlji in prelepah oblekah, so se je, namesto da bi jo ljubili, vsi bali. Zanimivo, da so ilustracije s tanko risbo kljub tako nenavadno grozljivi vsebini izrazito svetle, in niti odrezane glave, ki jih princesa Grizolda razvršča na mizi, najmlajšim otrokom niso strašljive. V bolj stripovsko zasnovani simpatični slikanici *Kulturna izmenjava* (*Intercambio cultural*), ki je pri nas izšla leta 2022, nastopa drobcen deček Gašper, ki po šestih urah 'buljenja' v televizijo zaspi, a malo pred tem še sliši »Zamenjajte za en teden kraj svojega bivanja in zaživite drugo življenje«. Vizualno duhovita je že naslovna stran z monumentalno podobo slona Bimba pred miniaturnim televizorjem, da o živahnem dogajanju celega tedna, ki ga je Gašper preživel v afriškem pragozdu, ne da bi pogrešal televizijo, niti ne govorimo. Pristrčna slikanica otrokom namiguje, da so resnična doživetja lepša od posedanja pred televizijo. Vse knjige izpod peresa in čopiča vsestranske ustvarjalke ISOL so oblikovane skladno s priporočili za oblikovanje gradiv za bralce z disleksijo. Vse je prevedla Barbara Pregelj, vse so dvojezične in vse so tudi prejele znak kakovosti zlata hruška.

■ TATJANA PREGL KOBÉ

PEPELKA KOT BEGUNKA V DRUŽBI PRIVILEGIRANEGA ZAHODA

Andrej Rozman Roza: *Prepelka – zgodba za vso družino*, režija Vito Taufer, produkcija Slovensko mladinsko gledališče, premiera 31. 5. 2024, ogled predstave 13. 9. 2024.

Motiv Pepelke, ki se je v različnih kulturnih in časovnih kontekstih razvil v številnih različicah, tudi danes ostaja priljubljen za nove predelave. Pravzaprav se te zdijo skorajda nujne, saj očetovo dopuščanje Pepelkinega položaja v družini in poroko s princem kot garant za srečo težko umestimo v perspektivo sodobnega razumevanja in pristopa do sveta ali vzgojnih načel. Pri nas smo na odrskih deskah v zadnjih letih lahko gledali dve Pepelki; tisto iz prepesnenih pravljic *Odvratne rime* Roalda Dahla, ki jo je v Lutkovnem gledališču Ljubljana režiral Vinko Möderndorfer (2015), kjer Pepelka (ob odsotnem očetu) zakliče, da ji je dovolj princev, in se poroči »s preprostim tipom, ki je kuhal marmelado«, ter *Pepelko* Simone Semenič v režiji Ivane Djilas (2014 v istem gledališču), ki si – ob s strani mačehe in polsester prevaranem očetu – prav tako sama ukroji lastno usodo. V kolikor poznamo delo Andreja Rozmana Roze, je bilo preoblikovanje pravljice glede na okoliščine današnjega časa pričakovano tudi tu, a je njegova *Prepelka – zgodba za vso družino* veliko bolj kompleksna in namenjena starejšim gledalcem – po priporočilu gledališča od 10. leta dalje.

Rozina *P(r)epelka* (igra jo Irena Yebuah Tiran) je ilegalna begunka Rašida Malila, s požgano rojstno vasjo in očetom (Dario Varga), ki ji svetuje, naj potpi, da bo lahko osta-